

Kadernota 2020-2023

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
1. Voorwoord.....	3
2. Inleiding.....	4
3. Samenvatting	5
4. Financieel meerjarenperspectief.....	7
4.1 Algemene uitgangspunten.....	7
4.2 Programmabegroting 2019-2022.....	9
4.3 Financiële uitgangspunten begroting 2020-2023	10
4.4 Meerjarenperspectief begroting 2020-2023	13
4.5 Dekkingsvoorstel	13
5. Uitvoeringsprogramma 2020-2023	15
5.1 Dekkingsplan nieuw beleid	15
6. Aandachtspunten bestuursprogramma 2018-2022	17
Programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport.....	18
Programma Zorg	19
Programma Milieu	20
Programma Algemene dekkingsmiddelen	21
Programma Bedrijfsvoering	22
7. Actuele onderwerpen.....	23
7.1 Weerstandsvermogen	23
7.2 IBP	24
7.3 Gevolgen belastingdruk.....	25
8. Risico's.....	27

1. Voorwoord

Voor u ligt de kadernota 2020-2023. De financiële uitgangspositie is voor de komende jaren ten opzichte van de begroting 2019 aanzienlijk verslechterd.

Bij de begroting 2019-2022 gingen we nog uit van positieve saldi, mede als gevolg van het extra geld van het Rijk voor uitvoering van de actiepunten genoemd in het Inter Bestuurlijk Programma (IBP).

Hierdoor was er ook voldoende geld beschikbaar voor uitvoering van nieuwe wensen.

Het meerjarenbeleid dat nu in deze kadernota wordt gepresenteerd laat voor de komende jaren forse tekorten zien. In 2023 wordt nog een tekort voorzien van € 1.419.060.

Hiervoor zijn diverse oorzaken aan te wijzen. Naast de autonome kostenstijgingen, prijsstijgingen in de GWW-sector, zien we ook een forse toename van het tekort op het sociaal domein.

De door het kabinet gedane toezegging om voor de jaren 2019-2021 extra middelen beschikbaar te stellen voor dekking van de uitvoeringskosten Jeugdwet zijn slechts eenmalig. In een structurele oplossing wordt nu nog niet voorzien.

De in de onlangs verschenen meicirculaire van het gemeentefonds aangekondigde kortingen op de algemene uitkering maken het toekomstbeeld ook niet positiever. O.a. als gevolg van de samen trap op trap af methode en maximering van het BCF-plafond.

De meicirculaire wordt thans doorgerekend en de uitkomsten hiervan zullen wij binnenkort aan u meedelen. Bij de aanbidding van de begroting 2020-2023 zullen indien nodig extra maatregelen worden voorgelegd aan u.

Om uitvoering te geven aan de ambities die wij hebben opgenomen in ons bestuursprogramma hebben wij in deze kadernota ook een aantal nieuwe wensen opgenomen.

Gelet op het hiervoor geschetste meerjarenbeleid was het niet eenvoudig om hiervoor dekking te vinden.

Ten aanzien van de nieuwe wensen hebben wij keuzes moeten maken en hebben we een aantal wensen geschrapt of langer in de tijd uitgezet. Daarnaast doen wij u ook voorstellen om de in 2019 gereserveerde IBP gelden te gebruiken als dekking voor de ontstane tekorten. Wij zijn ons ervan bewust dat de taken uit het uitvoeringsprogramma IBP ook uitgevoerd moeten worden en stellen u daarom voor om hiervoor eenmalige middelen beschikbaar te stellen.

Daarnaast doen wij u een voorstel om een aantal zaken eenmalig te dekken uit het weerstandsvermogen.

Tot slot worden u, in tegenstelling tot voorgaande jaren (2017-2018), voorstellen gedaan om de belastingen bovenop de voorgenomen stijging als gevolg van de inflatie extra te laten stijgen, waarbij wij uiteraard hebben getracht deze extra stijgingen tot een minimum te beperken, mede gelet ook op de afspraak in het huidige bestuursprogramma.

Arno Witkam

2. Inleiding

Om te komen tot een financieel kader voor de meerjarenbegroting 2020-2023 zijn de volgende stappen gezet.

Allereerst wordt in hoofdstuk 3 een korte samenvatting gegeven.

In hoofdstuk 4 starten we dan achtereenvolgens in paragraaf 4.1 met een overzicht van algemene uitgangspunten.

In paragraaf 342 schetsen we het vertrekpunt vanuit de programmabegroting 2019, inclusief de eerste 2^e begrotingswijzigingen hierop;

In paragraaf 4.3 worden de financiële effecten weergegeven als gevolg van de autonome ontwikkelingen en de nog uit te voeren bestuursbesluiten en;

In paragraaf 4.4 is het structurele saldo in de begroting/meerjarenramingen weergegeven.

In paragraaf 4.5 worden voorstellen gedaan voor dekking van de ontstane tekorten.

In hoofdstuk 5 wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan:

1. De nieuwe wensen van het uitvoeringsprogramma 2019-2023;
2. De dekking van de lasten uit het uitvoeringsprogramma;

In hoofdstuk 6 geven wij een toelichting op de wensen per programma

In hoofdstuk 7 lichten we drie actuele onderwerpen specifiek toe:

1. Weerstandsvermogen
2. Inter Bestuurlijk Programma
3. Gevolgen belastingdruk

In hoofdstuk 8 tenslotte wordt een overzicht gegeven van mogelijke risico's

3. Samenvatting

Het meerjarenbeeld is ten opzichte van de begroting 2019 aanzienlijk verslechterd. Dit ontstaat onder meer door de structurele effecten van de eerste 2 begrotingswijzigingen 2019.

Als we daarnaast nog rekening houden met de financiële effecten als gevolg van autonome ontwikkelingen en nog te verwerken bestuursbesluiten ontstaat het volgende financiële beeld:

Bijgestelde meerjarenraming	investering	2019	2020	2021	2022	2023
Stand na 2e begrotingswijziging 2019		-140.328	-265.023	-28.782	21.821	-68.179
Autonome ontwikkelingen		-827.700	-1.440.500	-1.276.000	-1.353.500	-1.354.500
Nog te verwerken bestuursbesluiten	-1.350.000	-15.000	51.100	51.606	52.113	107.619
Bijgestelde meerjarenraming	-1.350.000	-983.028	-1.654.423	-1.253.176	-1.279.567	-1.315.060

Oorzaak van de grote stijging van de lasten is o.a.:

- Toepassen VZG-richtlijn bij gemeenschappelijke regelingen
- Extra kostenstijgingen gemeenschappelijke regelingen bovenop de VZG-norm
- Cao-ontwikkeling personeel
- Verminderde legesinkomsten
- Extra lasten masterplan Nieuwdorp
- Tekort begroting sociaal domein

(Voor een uitgebreide analyse verwijzen wij u naar blz. 7 t/m 10 van de kadernota)

Zoals gebruikelijk bij de kadernota zijn er ook nieuwe wensen. Het totaal van deze nieuwe wensen wordt weergegeven in onderstaande tabel:

Dekking:	2019	2020	2021	2022	2023
Nieuwe wensen	-297.700	-961.050	-916.825	-930.125	-936.875

(Voor een uitgebreide toelichting op deze wensen verwijzen wij u naar de diverse programma's in de kadernota).

Rekening houdend met de nieuwe wensen ontstaat het volgende meerjarenbeleid:

Bijgestelde meerjarenraming incl. wensen	2019	2020	2021	2022	2023	
Stand na 2e begrotingswijziging 2019	-140.328	-265.023	-28.782	21.821	-68.179	
Autonome ontwikkelingen	-827.700	-1.440.500	-1.276.000	-1.353.500	-1.354.500	
Nog te verwerken bestuursbesluiten	-1.350.000	-15.000	51.100	51.606	52.113	107.619
Totaal aan nieuwe wensen	-497.700	-961.050	-916.825	-930.125	-936.875	
Bijgestelde meerjarenraming	-1.350.000	-1.480.728	-2.615.473	-2.170.000	-2.209.692	-2.251.935

Het financiële beeld dat als gevolg hiervan ontstaat is niet echt rooskleurig te noemen.

Daarbij wordt nog opgemerkt dat de tekorten wellicht nog hoger uitvallen als gevolg van een verminderde algemene uitkering voor de komende jaren, zoals aangekondigd in de meicirculaire.

Verder zijn er in deze kadernota nog een aantal risico's genoemd die als deze werkelijkheid worden het tekort nog verder doen oplopen.

Rekening houdend met bovenstaande ontwikkelingen hebben wij ons gebogen over mogelijke oplossingen teneinde tot een sluitende begroting te komen waarbij we u voorstellen doen om:

- In het verleden gereserveerde gelden voor het IBP te gebruiken ter dekking van het begrotingstekort;
- Om eenmalig vanuit het weerstandsvermogen geld beschikbaar te stellen voor uitvoering van de wensen in het kader van het IBP;
- Om eenmalig uit het weerstandsvermogen geld beschikbaar te stellen voor o.a. organisatieontwikkeling, realisatie van de brandweerpost in Heinkenszand, subsidiering musea, uitvoering nota sport en bewegen- en het toeristisch actieplan;
- Het bedrag dat we structureel beschikbaar houden voor dekking van de kapitaallasten voor het masterplan Nieuwdorp te maximaliseren, wat betekent dat de totale investering voor het masterplan Nieuwdorp hierop zal worden aangepast of langer in de tijd zal worden uitgezet;
- Een aantal nieuwe wensen vooralsnog te schrappen of uit te stellen
- De belastingen te verhogen met in ieder geval de inflatiecorrectie en daar waar nodig de afvalstoffen- en rioolheffing en de OZB nog extra te verhogen bovenop de reeds eerder gemaakte afspraak om de afvalstoffen- en rioolheffing in 8 jaar tijd naar 100% kostendekking te brengen;

Uiteraard hebben wij getracht de belastingverhoging zo beperkt mogelijk te houden, overeenkomstig de afspraken in het huidige bestuursprogramma.

Overigens zullen wij u over de stand van zaken m.b.t. het bestuursprogramma bij de begroting 2020 nader informeren.

Met deze hiervoor genoemde maatregelen kunnen wij u een sluitende meerjarenbegroting aanbieden en kunnen nagenoeg alle wensen worden gehonoreerd.

Rekening houdend met hetgeen hiervoor is aangegeven ontstaat het volgende meerjarenbeeld:

Dekking:	eenmalig	2019	2020	2021	2022	2023
Bijgestelde meerjarenraming	2.867.500	224.772	-97.743	55.345	94.694	6.450

Voor het jaar 2019 wordt een overschot voorzien en voor het jaar 2020 wordt nog een tekort voorzien. De saldi van deze jaren worden respectievelijk toegevoegd en onttrokken aan het weerstandsvermogen. Voor de jaren 2021-2023 is er sprake van een sluitende begroting.

4. Financieel meerjarenperspectief

4.1 Algemene uitgangspunten

De begroting 2020 stellen we in principe op tegen lopende prijzen. De meerjarenramingen 2021-2023 stellen we op tegen constante prijzen.

BBV

De begroting en de meerjarenramingen stellen we op overeenkomstig het Besluit Begroten en Verantwoorden provincies en gemeenten (BBV)

In hoofdlijnen gaat het om het volgende:

Uniforme indeling in taakvelden, uniforme basisset beleidsindicatoren, financiële kengetallen, verbeterde informatie over verbonden partijen, inzicht in de kosten van overhead, aanpassingen in het stelsel van baten en lasten en de VPB-plicht.

De benaming van de programma's wijzigen wij conform de hoofdtaakvelden in het BBV.

Indexering materiële en subsidiebudgetten

Voor de materiële en subsidiebudgetten rekenen we in principe voor 2020 met een index voor inflatie van 1,5%. Dit is de door het Centraal Plan Bureau (CPB) gepubliceerde index voor 2020. In de begroting 2020 gaan we ervan uit dat de stijging van de kosten wordt gecompenseerd door o.a. een stijging van het accres in het gemeentefonds en een stijging van de gemeentelijke belastingen en leges met eenzelfde percentage. Wij gaan ervan uit dat de stijging budgettair neutraal verloopt.

Rente en afschrijving

Voor het activeren van investeringen en het ramen van rente en afschrijvingslasten gelden de bepalingen in het BBV en de financiële verordening Borsele. Met ingang van 2017 geldt de verplichting om alle nieuwe investeringen te activeren.

Met het afschrijven op een investering starten we in het algemeen met ingang van het jaar waarin de investering is gedaan.

Volgens de notitie rente van de commissie BBV gelden de volgende uitgangspunten:

Over eigen financieringsmiddelen berekenen we geen bespaarde rente

Voor de toe te rekenen rente aan taakvelden passen we een renteomslag toe op basis van de gemiddelde rentevoet over geleend geld

Voor de financiering van nieuwe kapitaaluitgaven hanteren we in principe de verwachte marktrente voor het begrotingsjaar; voor de jaren 2020-2023 is deze bepaald op 1,5%

Voor de grondexploitaties is voor de rentetoepassing de notitie grondexploitatie van de commissie BBV leidend.

Reserves en voorzieningen

Ten aanzien van de reserves en voorzieningen gelden de bepalingen in het BBV en de nota reserves en voorzieningen 2004. Dit jaar zal u nog een nieuwe nota reserves en voorzieningen worden aangeboden.

Aan reserves rekenen we geen rente toe. In de begrotingscirculaire 2020-2023 hanteert Gedeputeerde Staten geen algemene richtlijn (normbedrag) voor de minimale omvang van de algemene reserve. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing moet een onderbouwing komen van de benodigde weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen bedroeg in de jaarrekening 2018 per 31 december 2018 € 17.624.654.

Weerstandscapaciteit

In de jaarrekening 2018 zijn de meest recente risico's in beeld gebracht. Deze schatten we nu in op maximaal € 2.221.800. Dit is inclusief de risico's in de grondexploitaties. De ratio van het weerstandsvermogen is berekend op 7,12 (jaarrekening 2018).

Daarbij hebben we rekening gehouden met de dekking uit reserves van de nu voorgestelde prioriteiten. Bij het opmaken van de begroting 2020 schatten we de risico's in relatie tot de weerstandscapaciteit opnieuw in. De weerstandscapaciteit bedroeg bij de jaarrekening 2018 per 31 december € 15.821.944.

Algemene uitkering

De algemene uitkering baseren we op de septembercirculaire 2018. Verder passen we de algemene uitkering 2020 aan met de uitkeringsfactor tegen lopende prijzen en actualiseren we de volumegegevens voor 2020 (zoals inwoners, verblijfsobjecten met woonfunctie en bijstandsontvangers IOAW, IOAZ, BUIG e.d.)

Belastingen en overige inkomsten

In het bestuursprogramma is opgenomen dat de gemeente Borsele tot de goedkoopste gemeenten van Zeeland wil blijven behoren. Zoals hiervoor aangegeven worden de materiële uitgaven en subsidies verhoogd met het inflatiepercentage van 1,5%. De stijging willen wij compenseren door de belastingen en tarieven met eenzelfde percentage te laten stijgen, te weten 1,5%.

4.2 Programmabegroting 2019-2022

In de programmabegroting 2019 was er voor de jaren 2019-2022 sprake van een structureel en reëel sluitende begroting. Er was zelfs sprake van een structureel overschot.

Programmabegroting 2019-2022	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo primaire begroting	6.385	43.680	323.137	342.964	252.964

In 2019 zijn er een 2-tal begrotingswijzigingen door uw raad vastgesteld waardoor het saldo dat we als vertrekpunt nemen voor de kadernota 2020-2023 er als volgt uit komt te zien.

Programmabegroting 2019-2022	Investing	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo primaire begroting		6.385	43.680	323.137	342.964	252.964
1e begrotingswijziging 2019:						
Begrotingswijziging RUD			-29.000	-29.000	-29.000	-29.000
Begrotingswijziging GR de Bevelanden		-115.713	-123.753	-118.529	-123.753	-123.753
Beheer dorpsbossen Borsele			-60.000	-60.000	-60.000	-60.000
Fractieondersteuning gemeenteraad			-7.000	-7.000	-7.000	-7.000
septembercirculaire 2018 gemeentefonds		2.000	23.000	-36.000	0	0
Aanschaf van een VTH-systeem (Squit)			-36.800	-36.800	-36.800	-36.800
Bijdrage Overleg Zeeuwse Overheden Raad sept 2018		-23.000	-23.000	-23.000	-23.000	-23.000
Stand na 1e wijziging 2019		-130.328	-212.873	12.808	63.411	-26.589
2e begrotingswijziging 2019:						
Extra budget dorpshuis Ellewoutsdijk (verbouw)			-950	-950	-950	-950
Decembercirculaire 2018 gemeentefonds						
vergoeding commissieleden zoals oa. WMO raad		-15.000	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
aanpassing maatstaven Algemene uitkering		30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Slag om de Schelde (structureel)			-16.200	-5.640	-5.640	-5.640
Full-time griffier		-25.000	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
Stand na 2e begrotingswijziging 2019		-140.328	-265.023	-28.782	21.821	-68.179

4.3 Financiële uitgangspunten begroting 2020-2023

4.3.1 Autonome ontwikkelingen 2020-2023

Gemeenschappelijke regelingen

VZG-richtlijn

In VZG verband is met betrekking tot de gemeenschappelijke regelingen voor 2020 het volgende vastgesteld:

De richtlijn voor de begroting 2020 is 2,5%, dit is de toegestane stijging van de gemeentelijke bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen in verband met inflatieontwikkeling. De bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen bedragen bijna 16 miljoen. Dit betekent dat de lasten in 2020 € 400.000 hoger uitvallen. Hiervan wordt 1,5% gedekt door verhoging van de gemeentelijke belastingen, waardoor er nog 1% als extra kosten in de begroting resteert. Op basis van een bedrag van € 16.000.000 is dit een last van **€ 160.000**

De bezuinigingsrichtlijn voor 2020 is 0%

Overige ontwikkelingen

Op basis van de reeds ingediende begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen moet met de volgende extra verhogingen rekening worden gehouden, bovenop de hiervoor gewenste maximaal toegestane stijging conform de VZG-norm.

Omschrijving	2020	2021	2022	2023
Veiligheidsregio Zeeland	61.000	83.500	128.000	164.000
SaBeWa Zeeland	34.000	34.000	34.000	34.000
OLAZ	137.500	137.500	137.500	137.500
GR de Bevelanden	104.000	-23.000	70.000	75.000

De OLAZ-begroting 2019 wordt ook met € 133.700 verhoogd.

CAO-gemeenteambtenaren

De onderhandelingen door de VNG met de vakbonden voor een nieuwe cao zijn nog niet afgerond. De VNG biedt een structurele salarisverhoging per 1 april 2019 van 2,5% en op 1 april 2020 van 2%. De vakbonden daarentegen eisen een structurele salarisverhoging van 4% in 2019 respectievelijk 3,5% in 2020.

Op basis van het aanbod van de VNG dienen wij rekening te houden met minimaal 4,5% salarisverhoging van het gemeentelijk personeel. Op basis van een salarisbegroting van € 9.6 mln. betekent dit een stijging van de salarislaster met € 432.000. In de kadernota 2019-2022 is vanaf 2020 al rekening gehouden met een stijging van de salariskosten met € 138.000. Resteert een tekort vanaf 2020 van € 294.000. Hiervan wordt 1,5% gecompenseerd door een stijging van de belastingopbrengsten. Dit is een bedrag van € 144.000, waardoor nog een bedrag resteert als last van **€ 150.000**.

Aangezien in 2019 geen stelpost is opgenomen voor de stijging van de salariskosten worden deze berekend op 2,5% van € 9,6 mln. of € 240.0000 gedurende 9 maanden (april-december) 9/12 wordt **€ 180.000**.

BRIKS-taken (per saldo € 70.000)

Met ingang van 2020 gaat de uitvoering van de taken in het kader van Bouwen, Reclame, Inritten, Kappen en Slopen (BRIKS) van de gemeenten naar Dienst Centraal Milieubeheer Rijnmond (DCMR)

Dit geldt ook voor (Besluit Risico Zware Ongevallen (BRZO) plusbedrijven en Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zeeland (niet BRZO-bedrijven). Dit heeft tot gevolg dat de leges met **€ 140.000** zullen dalen. Of er als gevolg hiervan ook een besparing op de loonkosten kan worden gerealiseerd is nu nog niet aan te geven. Daarom ramen we dit voorsnog **p.m.**

Leges Omgevingsvergunningen

De afgelopen jaren ontvingen we in het kader van de Omgevingswet meer leges dan geraamd. De raming wordt vanaf 2020 verhoogd met **€ 50.000**

Grafrechten

De raming van de opbrengst van de grafrechten is over de jaren 2016 tot en met 2018 gemiddeld € 325.000. De raming in de primaire programmabegroting 2019-2022 is afgerond € 275.000. In de programmarapportage 2018 hebben wij al gemeld dat het aanschrijven van nabestaanden leidt tot het vaker verlengen van de grafrechten. Dit heeft effect op de opbrengst van de grafrechten en in deze kadernota verhogen wij de raming structureel met **€ 50.000**.

Rente

Voor het jaar 2023 rekenen we met een besparing op de rentelasten door aflossing op geldleningen van **€ 40.000**.

Dividend BNG

De dividenduitkering van de BNG over 2018 bedraagt ruim € 110.000. Dit is € 50.000 meer dan waarmee in de programmabegroting 2019-2022 rekening is gehouden. Nu de financiële crisis voorbij is stellen wij voor de raming in de nieuwe programmabegroting 2020-2023 op het niveau van het jaar 2018 te ramen, dus een extra structurele bate van **€ 50.000**.

Masterplan Nieuwdorp

In uw raad van 13 december 2018 hebben we een globale kostenberekening van de diverse modellen aan u gepresenteerd. Het door u gekozen model 4 hadden we toen berekend op een investeringslast van € 10.857.507 (jaarlijkse kapitaallast € 554.143). We hebben toen al opgemerkt dat nog niet alle kosten hierin verwerkt waren. Een voorlopige herberekening toont nu een investeringslast van ca. € 12.850.000 (jaarlijkse kapitaallast € 640.000). De verhoging van de investeringslast is mede veroorzaakt door de sterke prijsstijgingen in de bouwsector en de weg- en waterbouw. We zijn nu bezig met het verfijnen van de begroting en een onderzoek naar dekkingsmiddelen en naar mogelijkheden voor subsidies. In de kadernota 2019-2022 is voor het masterplan op termijn een structurele last geraamd van € 400.000.

In de hiervoor gekozen variant is er ook rekening gehouden met het huisvesten van het dorps huis in de kerk, nieuwbouw van de gymzaal en de school aan de Irenestraat en herinrichting van de openbare ruimte. Tevens wordt onderzocht of en hoe we de voormalige pastorie bij de planvorming kunnen betrekken. In het hiervoor genoemde investeringsbedrag is hiermee al rekening gehouden.

De kapitaallasten van dit bijgestelde plan bedragen op termijn € 640.000. Met de extra kapitaallast van € 240.000 houden wij vanaf 2022 en 2023 al rekening met **€ 60.000** per jaar voor de jaren 2022 en 2023. Aangezien de looptijd van het masterplan enige jaren in beslag zal nemen houden wij rekening met een gefaseerde stijging van de kapitaallasten. Gelet hierop dienen wij te zijner tijd in de voor de jaren 2024 en 2025 nog rekening te houden met een stijging van de lasten tot een bedrag van € 120.000.

Sociaal domein

In de raadsvergadering van 4 april 2019 is ingestemd met de exploitatiebegroting voor het sociaal domein 2019. De exploitatiebegroting vertoont een tekort van afgerond **€ 564.000** ten opzichte van de geraamde bedragen in de meerjarenraming 2019-2022. Aangezien dit tekort structureel is moet de meerjarenbegroting 2020-2023 hierop aangepast worden. Op basis van het provinciaal toezicht dienen structurele lasten gedekt worden door structurele baten. In deze kadernota houden we daarom met de extra last rekening.

Organisatieontwikkeling

Door de reorganisatie en herschikking van het totale management is er sprake van een besparing op de loonkosten van structureel **€ 300.000 in het jaar 2023**. Wij wensen al vanaf 2020 te beschikken over volle omvang van de structurele vrijval. Voor salariskosten in het kader van de nieuwe organisatieontwikkeling. Omdat de besparing pas in 2023 volledig is gerealiseerd ontstaat er voor de jaren 2020 t/m 2022 tijdelijk een tekort.

Autonome ontwikkelingen	investering	2019	2020	2021	2022	2023
Gemeenschappelijke regelingen						
VZG-richtlijn 2020 (2,5% +/- 1,5% inflatie)			-160.000	-160.000	-160.000	-160.000
VRZ			-61.000	-83.500	-128.000	-164.000
Sabewa			-34.000	-34.000	-34.000	-34.000
OLAZ Mileustraat		-133.700	-137.500	-137.500	-137.500	-137.500
GR de Bevelanden			-104.000	23.000	-70.000	-75.000
cao-ontwikkeling (4,5% +/- 1,5% inflatie)		-180.000	-150.000	-150.000	-150.000	-150.000
BRIKS taken						
verminderde legesinkomsten			-140.000	-140.000	-140.000	-140.000
vrijval formatie			p.m	p.m	p.m	p.m
Overige zaken						
Leges Omgevingwet			50.000	50.000	50.000	50.000
Opbrengsten grafrechten			50.000	50.000	50.000	50.000
Daling rentelast						40.000
dividend BNG		50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Masterplan Nieuwdorp						
Optie 4 extra					-60.000	-120.000
Ontwikkelingen sociaal domein		-564.000	-564.000	-564.000	-564.000	-564.000
Organisatieontwikkeling:						
Nieuw organisatie-model vrijval salariskosten			-300.000	-300.000	-300.000	-300.000
vrijval salarislasten			60.000	120.000	240.000	300.000
Autonome ontwikkelingen	0	-827.700	-1.440.500	-1.276.000	-1.353.500	-1.354.500

4.3.2 Nog te verwerken bestuursbesluiten

Kostendekkende tarieven afvalstoffenheffing en rioolrecht

In de kadernota 2019-2022 is besloten de tarieven voor de afvalstoffenheffing en het rioolrecht gedurende een periode van 8 jaar (tot en met 2026) te verhogen totdat een kostendekkend tarief is bereikt. Voor het jaar 2023 is deze verhoging nog niet geraamd. Het gaat hier om een bedrag van **€ 55.000**.

Nascheiding plastic en drankkartons

De nascheiding van plastic en drankkarton levert naar verwachting vanaf het jaar 2020 een voordeel op van **€ 137.500**.

Herinrichting Stenevate

Het betreft hier de kapitaallasten voor de aanleg van een fietspad van in totaal **€ 10.400**.

Verhoging vergoeding adviescommissies

In mei dit jaar heeft u besloten een nieuwe verordening vast te stellen, waarin de nieuwe vergoedingen voor leden van adviesraden is geregeld. De extra kosten worden geraamd op **€ 15.000**.

Brandweerkazerne Heinkenszand

De kapitaallasten van de investering van in totaal € 1.350.000 bedragen € **54.000**.

Verdubbeling toeristenbijdrage

De verhoging van de toeristenbijdrage uit de kadernota 2019-2022 van € **24.000** is nog niet in de primaire programmabegroting 2019-2022 verwerkt. Bij het bepalen van de structurele ruimte dient hiermee nog rekening te worden gehouden.

Exploitatiesubsidies dorpshuizen.

Ons streven is om zonder algemene kortingen de dorpshuizen te kunnen subsidiëren. Zo voorkomen we dat de verenigingsgebouwen een aanvullende subsidieaanvraag moeten indienen gedurende het jaar of dat zij op voorhand al rekening houden met een korting en daarom meer aanvragen dan eigenlijk nodig is. We stellen voor het budget voor de exploitatiesubsidies te verhogen met € **31.000**.

Nog te verwerken bestuursbesluiten:	investering	2019	2020	2021	2022	2023
Streven naar kostendeckende tarieven:						
Afvalstoffenheffing						25.000
Rioolrecht						30.000
Nascheiding plastic en drankkarton			137.500	137.500	137.500	137.500
Herinrichting Stenevate inr. 30km zone (Lidl) kapitaallast			-10.400	-10.400	-10.400	-10.400
Verhoging vergoeding adviescommissies		-15.000	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Brandweerpost Heinkenszand	-1.350.000					
rente			-20.250	-19.744	-19.238	-18.731
Afschrijving			-33.750	-33.750	-33.750	-33.750
Verdubbeling toeristenbijdrage			24.000	24.000	24.000	24.000
Exploitatiesubsidies dorpshuizen			-31.000	-31.000	-31.000	-31.000
Nog te verwerken bestuursbesluiten:	-1.350.000	-15.000	51.100	51.606	52.113	107.619

4.4 Meerjarenperspectief begroting 2020-2023

De meerjarenramingen voor 2019 t/m 2023 zijn geactualiseerd op basis van de uitgangspunten in paragraaf 1.2. Het resultaat hiervan is in onderstaande tabel weergegeven.

Bijgestelde meerjarenraming	investering	2019	2020	2021	2022	2023
Stand na 2e begrotingswijziging 2019		-140.328	-265.023	-28.782	21.821	-68.179
Autonome ontwikkelingen		-827.700	-1.440.500	-1.276.000	-1.353.500	-1.354.500
Nog te verwerken bestuursbesluiten	-1.350.000	-15.000	51.100	51.606	52.113	107.619
Bijgestelde meerjarenraming	-1.350.000	-983.028	-1.654.423	-1.253.176	-1.279.567	-1.315.060

Op basis van bovenstaande ontwikkelingen komt de meerjarenraming van de gemeente Borsele in de komende jaren fors negatief uit.

4.5 Dekkingsvoorstel

Teneinde dekking te vinden voor de ontstane tekorten wordt voorgesteld:

1. De bij de kadernota 2019 gereserveerde gelden voor de uitvoeringskosten van het IBP in te zetten.
2. Vanuit het weerstandsvermogen een reserve afschrijving gebouwen te vormen ter grootte van € 1.350.000, ter dekking van de afschrijvingslasten van de nieuw te bouwen brandweerpost in Heinkenszand.

3. Uit het weerstandsvermogen voor een periode van drie jaar per saldo een bedrag van € 480.000 te onttrekken ter dekking van de kosten voor de organisatieontwikkeling en zo structureel een bedrag van € 300.000 vrij te spelen vanaf het jaar 2020.
4. Het tekort op het sociaal domein van € 564.000 te dekken door eenmalige middelen vanuit het Rijk voor de jaren 2019-2021 en voor het restant tekort een beroep te doen op de reserve sociaal domein in die jaren. Vanaf het jaar 2022 gaan we uit van een structurele dekking van de tekorten door hetzij uitgaven verlagingen of extra inkomsten van het Rijk.
5. Het bedrag voor dekking van kapitaallasten masterplan Nieuwdorp te maximaliseren op een bedrag van € 500.000. Hierdoor ontstaat voor de jaren 2022 en 2023 een voordeel van € 30.000. En voor de jaren daarna hoeft dan ook geen extra dekking meer gevonden te worden tot een bedrag van € 120.000.
6. Het voor het jaar 2019 ontstane tekort a.g.v. de OLAZ-begroting eenmalig te dekken uit het weerstandsvermogen.
7. Een extra verhoging van de OZB van maximaal 1,5% bovenop de inflatiecorrectie van 1,5%.

Hierdoor ontstaat het volgende beeld:

Dekkingsvoorstel	eenmalig	2019	2020	2021	2022	2023
Bijgestelde meerjarenraming		-983.028	-1.654.423	-1.253.176	-1.279.567	-1.315.060
IBP-gelden tbv structurele dekking		602.500	687.180	503.920	687.460	687.460
Reserve afschrijving gebouwen (brandweerpost)	1.350.000		33.750	33.750	33.750	33.750
Organisatieontwikkeling	480.000		240.000	180.000	60.000	0
Masterplan Nieuwdorp						
Optie 4 extra					10.000	20.000
dekking tekort sociaal domein		564.000	564.000	564.000	564.000	564.000
Effect begroting OLAZ 2019 en volgende						
Begroting 2019 tlv weerstandsvermogen	133.700	133.700				
				0		
Extra OZB verhoging (boven 1,5% Inflatie)						
Jaar 2020	1,50%	n.v.t.	115.750	115.750	115.750	115.750
Bijgestelde meerjarenraming	1.963.700	317.172	-13.743	144.244	191.394	105.900

5. Uitvoeringsprogramma 2020-2023

In het hierna opgenomen uitvoeringsprogramma geven wij u een overzicht van de nieuwe wensen en uitvoering van het bestuursprogramma voor de komende planperiode. De inventarisatie en de hiermee gepaard gaande lasten treft u aan op de bijlagen hierna.

Een inhoudelijke toelichting op deze wensen treft u hierna aan in hoofdstuk 4 Uitvoeringsprogramma 2020-2023.

Nieuwe wensen / bestuursakkoord:	investering	2019	2020	2021	2022	2023
leefbaarheid, onderwijs cultuur en sport						
Musea (2 x€ 15,000 + 2 x € 500)			-31.000	-31.000	-31.000	-31.000
Kunstgras voetbalveld Heinkenszand			-38.000	-38.000	-38.000	-38.000
Scouting Heinkenszand			-6.000	-6.000	-6.000	-6.000
Nota Sport en Bewegen	200.000		-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
Toeristisch actieplan	100.000		-70.000	-10.000	-10.000	-10.000
Zorg						
Aanleg parkeerplaatsen R&B wonen			-7.000	-9.000	-15.500	-17.500
Inspecties Kinderopvang en gastouders			-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Zorgcoördinatie mensenhandel			-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
Milieu						
Duurzaamheidsvisie		p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Rioleringen (GRP)		-240.000	-130.000	-130.000	-130.000	-130.000
Klimaatmaatregelen (GRP)rente	190.000	-2.900	-5.500	-8.400	-9.700	-10.450
Klimaatmaatregelen (GRP)afschrijving	582.500	-9.500	-18.250	-29.125	-34.625	-38.625
<i>Afdelingsplan Woonomgeving</i>						
Formatie riolering-water		-35.000	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
Algemene dekkingsmiddelen						
Verhoging diverse onderhoudsvoorzieningen						
Wegen		p.m.	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Groen		p.m.	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
Gebouwen		p.m.	-28.000	-28.000	-28.000	-28.000
Sportvelden		p.m.	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Lichtmasten		p.m.	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
Bedrijfsvoering						
Extra budget organisatieontwikkeling			-150.000	-150.000	-150.000	-150.000
<i>Afdelingsplan Communicatie:</i>						
Formatie		-107.300	-107.300	-107.300	-107.300	-107.300
Uitvoeringsbudget		-89.500	-89.500	-89.500	-89.500	-89.500
<i>Afdelingsplan Burgerzaken</i>		-13.500	-13.500	-13.500	-13.500	-13.500
Stafbureau bijdrage GR De Bevelanden			-100.000	-100.000	-100.000	-100.000
Totaal aan nieuwe wensen	1.072.500	-497.700	-961.050	-916.825	-930.125	-936.875

Zonder alternatieve dekking zou indien invulling gegeven wordt aan al deze wensen de OZB met nog eens 12,40% verhoogd moeten worden.

Omdat dit laatste niet wenselijk is stellen wij u het volgende voor:

5.1 Dekkingsplan nieuw beleid

1. Inzet van het positieve begrotingsaldo voor de jaren 2020-2023.
2. Het schrappen van het extra budget van € 150.000 voor organisatieontwikkeling.
3. Uit het weerstandsvermogen eenmalig een bedrag beschikbaar te stellen van € 1.973.500 voor dekking van afschrijvingslasten van investeringen in het kader van het IBP.
4. De kosten van de extra investeringen a.g.v. de wateroverlast voor een bedrag van € 772.500 ten laste van de nieuw te vormen reserve IBP te brengen.

5. De kosten voor de extra formatie-uitbreiding voor de afdeling communicatie en burgerzaken vooralsnog uit te stellen in afwachting van de nieuwe organisatiestructuur.
6. Uit het weerstandsvermogen eenmalig een bedrag van € 424.000 te onttrekken om zodoende voor een periode van 4 jaar een jaarlijks projectbudget vrij te spelen voor uitvoering van: uitvoering nota sport en bewegen, uitvoering toeristisch actieplan en subsidiering musea.
7. De extra lasten van € 130.000 a.g.v. voor uitvoering van de gekozen variant GRP over een langere periode te realiseren en ter dekking hiervan de rioolheffing te verhogen en de eenmalige kosten hiervan voor het jaar 2019 (€ 240.000) en de jaren 2020-2023 (€ 195.000) eenmalig te dekken uit het weerstandsvermogen.
8. Voor het resterende niet gedekte tekort de OZB extra te verhogen met 3%.

Dekking:	eenmalig	2019	2020	2021	2022	2023
Nieuwe wensen		-497.700	-961.050	-916.825	-930.125	-936.875
begrotingssaldo bijgestelde meerjarenraming		317.172	-13.743	144.244	191.394	105.900
kosten organisatieontwikkeling taakstellend op 300.000						
Schrappen extra budget			150.000	150.000	150.000	150.000
Reserve IBP						
vorming reserve IBP	1.973.500					
2019 Wateroverlast Borssele en 's-Gravenpolder	-190.000	9.500	9.500	9.500	9.500	9.500
2020	-175.000	0	8.750	8.750	8.750	8.750
2021	-217.500	0	0	10.875	10.875	10.875
2022	-110.000	0	0	0	5.500	5.500
2023	-80.000	0	0	0	0	4.000
Schrappen wensen:						
Afdelingsplan Communicatie:						
Formatie		107.300	107.300	107.300	107.300	107.300
Afdelingsplan Burgerzaken		13.500	13.500	13.500	13.500	13.500
Dekking weerstandsvermogen						
GRP 2019	240.000	240.000				
extra voeding voorziening rioleringen 2020-2023	195.000		97.500	65.000	32.500	0
Nota Sport en Bewegen	200.000		50.000	50.000	50.000	50.000
Toeristisch actieplan	100.000		70.000	10.000	10.000	10.000
subsidies MUSEA	124.000		31.000	31.000	31.000	31.000
Belastingenverhogingen:						
verhoging rioolrecht						
voorziening (rioolrecht verhogen 2% per jaar)			32.500	65.000	97.500	130.000
personeel (rioolrecht 4,9%)	35.000	35.000	75.000	75.000	75.000	75.000
extra OZB verhoging	3,00%		232.000	232.000	232.000	232.000
Extra OZB verhoging (boven 1,5% Inflatie)					0	
Jaar 2020	1,50%	n.v.t.	0	0	0	0
Jaar 2021	3,00%					
Jaar 2022	0,00%					
Bijgestelde meerjarenraming	2.867.500	224.772	-97.743	55.345	94.694	6.450

6. Aandachtspunten bestuursprogramma 2018-2022

nr.	Aandachtspunten Bestuursprogramma 2018-2022	Planning	Programma
1	Heroverweging rekenkamerfunctie	2019	Bestuur, dienstverlening, veiligheid
2	Dienstverleningsvisie herzien	2019	Bestuur, dienstverlening, veiligheid
3	Nieuwe Brandweerkazerne Heinkenszand Drieweg/A58	2018-2020	Bestuur, dienstverlening, veiligheid
4	Digitaliseren archief	2019-2020	Bestuur, dienstverlening, veiligheid
5	BOA meer opsporingsbevoegdheden	2019-2021	Bestuur, dienstverlening, veiligheid
6	Jeugdburgemeester	2019-2022	Bestuur, dienstverlening, veiligheid
7	Integer gemeentebestuur /organisatie	2018-2022	Bestuur, dienstverlening, veiligheid / Bedrijfsvoering
8	Pilot elektrische deelauto's	2018	Bedrijfsvoering
9	Gemeentelijke organisatie die ingericht is, zowel qua structuur als cultuur.(Spiegel)	2018-2019	Bedrijfsvoering
10	Professionalisering Buitendienst	2018-2022	Bedrijfsvoering
11	Gebiedsgerichte aanpak N665 / Langeweegje	2019	Verkeer en openbare ruimte
12	Meerjaren Investeringsprogramma Borsele (MIB)	2018-2022	Verkeer en openbare ruimte
13	Gebiedsgerichte aanpak Borsele west	2019-2020	Verkeer en openbare ruimte
14	Van aanbod gericht openbaar vervoer naar vraaggericht.	2019-2022	Verkeer en openbare ruimte
15	Promotie (streek) producten taak St. landschapspark Borsele	2018	Lokale economie
16	Duurzaam ingericht Central Gate binnen Sloerandbeleid	2020	Lokale economie
17	Onderzoek ongeorganiseerde sport/recreatief bewegen in de openbare ruimte (hotspot Stelleplas)	2019-2020	Lokale economie
18	Revitaliseren van de bedrijventerreinen	2020-2022	Lokale economie
19	Subsidie regeling musea her-overwegen	2019	Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur, Sport
20	Extra inzet voor behoud monumenten, kerken en boerderijen	2018-2022	Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur, Sport
21	Investeren in IKC samenwerking en fonds voortzetten	2019-2022	Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur, Sport
22	Welke gemeentelijke rol past bij de uitbreidingsplannen bevrijdingsmuseum, SGB en Tropical Zoo	2019-2022	Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur, Sport
23	Investeren in het welbevinden van de burgers (gezondheid en bewegen)	2019-2022	Zorg
24	Actieplan innovaties "wonen en zorg"	2019-2022	Zorg
25	Project Zorgzame dorpen uitrollen, VrijwilligersHuis behouden	2019-2022	Zorg
26	Preventie projecten in de jeugdzorg	2019-2022	Zorg
27	Inzamelmethodes aanpassen om doelen te halen	2019	Milieu
28	Duurzaamheidsvisie	2019-2022	Milieu
29	Bevorderen Bio-diversiteit	2020-2022	Milieu
30	Pilots uitvoeren waarbij bestaande woningen worden aangepast naar "nul op de meter"	2020-2022	Milieu
31	Uitvoering handhavingsbeleid recreatie	2019	Ruimtelijke ontwikkeling
32	Dorpsvernieuwing	2018-2022	Ruimtelijke ontwikkeling
33	Arbeidsmigranten humaan en fatsoenlijk huisvesten	2018-2022	Ruimtelijke ontwikkeling
34	Herzien nota reserve en voorzieningen	2018-2019	Algemene dekkingsmiddelen
35	Bij de goedkoopste gemeenten van Zeeland, maar wel leefbaarheid behouden en versterken?	2018-2022	Algemene dekkingsmiddelen
36	Voor het IBP gaan wij een integraal uitvoeringsprogramma schrijven	2018-2022	meerder programma's
37	Leefbaarheid ,zowel fysiek als in het sociale domein.	2018-2022	meerder programma's
38	Klimaatadaptatie en energietransitie inpassen in ons landschap en woonomgeving	2018-2022	meerderde programma's
39	Masterplan Nieuwdorp	2019	meerderde programma's
40	Verbinden bedrijven sloegebied, MKB en onderwijs	2020	meerderde programma's
41	B2030 voortzetten	2018-2022	meerderde programma's
42	Sloebossen duurzaam herinplanten/groenstructuurplannen	2019-2022	meerderde programma's
43	Uitvoering geven aan projectatlas	2019-2022	meerderde programma's
44	Burgerinitiatieven (Right to challenge)	start 2020	meerderde programma's

Per programma is een toelichting op de nieuwe wensen en uitvoering van het bestuursprogramma. De indeling is de hoofdstukken is volgens de programma's in de begroting.

Nieuw beleid

Subsidie aan musea

De gemeenteraad heeft verzocht de mogelijkheid te onderzoeken of een structurele subsidiëring van musea mogelijk is. Voor twee musea met een museumkeurmerk achten wij een jaarlijkse bijdrage van in totaal **€ 30.000** aanvaardbaar. Dit bedrag is niet gebaseerd op de begrotingen, maar kan gezien worden als een waarderingbijdrage ten behoeve van de exploitatie. Voor twee kleinere musea stellen wij een waarderingssubsidie voor van **€ 1000**.

Kunstgras voetbalveld Heinkenszand

Sinds de verenigingsfusie in juli 2017 is het ledenaantal van Luctor Heinkenszand aantoonbaar gegroeid naar inmiddels 650 leden. Berekeningen van de KNVB geven aan dat een club met deze omvang vier wedstrijdvelden en anderhalf trainingsveld nodig heeft. Momenteel beschikken ze over drie wedstrijdvelden en twee trainingsvelden. Door de aanhoudende groei is er zware overbelasting van de natuurgrasvelden ontstaan. Vervanging van een natuurgrasveld door een kunstgrasveld biedt uitkomst. Kunstgras is bijna altijd bespeelbaar en kan bijna ongelimiteerd gebruikt worden voor trainingen en wedstrijden en is maatschappelijk breed inzetbaar voor andere activiteiten. De investering van € 450.000 geeft een bedrag aan kapitaallasten van **€ 38.000**.

Scouting Heinkenszand

De gebouwen van de scouting in Heinkenszand zijn eigendom van de gemeente. Het merendeel van de gebouwen is in redelijke tot goede staat met uitzondering van het beveren welpenlokaal. Dit lokaal is meer dan 40 jaar oud en verkeert in slechte staat. De vloer is inmiddels doorgezakt en provisorisch hersteld. De gevelkozijnen en buitenwandconstructies verkeren ook in slechte staat. Het gebouw is nu snel aan vervanging toe. Het stamlokaal in de Schutterswei is inmiddels door de stamleden (oudere jeugd) zelf opgeknapt. De scouting is van plan om het beveren- en welpenlokaal en de berging te vervangen door een verplaatsbaar gebouw. Zij zijn voornemens dit voor een deel in eigen beheer uit te voeren waardoor de bouwkosten beperkt blijven. Wij zijn bereid om hieraan medewerking te verlenen en hiervoor een bedrag van € 100.000 beschikbaar te stellen, waarvan de kapitaallasten voor een bedrag **van € 6.000** vanaf 2021 op de gemeentelijke exploitatie zullen drukken.

Nota Sport en Bewegen

De nota Samenspel met het beleid op het gebied van sport en bewegen loopt in 2019 af. Voor de continuering en evaluatie van het huidige beleid zal een nieuwe nota worden opgesteld voor de periode 2020-2023. De nota zal grotendeels gebaseerd worden op het nieuwe Nationaal Sportakkoord, het Nationaal Preventieakkoord en het Zeeuws Sportakkoord. Voor de uitvoering van de nieuwe nota stellen wij u voor **€ 200.000** periode (2020-2023) beschikbaar te stellen.

Toeristisch actieplan

Het opstellen van een nieuw toeristisch actieplan voor de periode 2020-2023 staat op de planning voor dit jaar (2019). Het project Borsele op de Kaart wordt in september 2019 afgerond. Samen met de Stichting Landschapspark Borsele willen wij een nieuw plan schrijven. Voor de uitvoering van de gemeentelijke taken uit het actieplan is jaarlijks vanaf 2021 een budget van € 10.000 noodzakelijk. Verder is voor gemeentelijke cofinanciering voor toegangspoorten, voorzieningen langs fiets- en wandelroutes en beeldbank een budget noodzakelijk van € 70.000 (2020). Voor de totale planperiode een bedrag van **€ 100.000**.

Programma Zorg

Nieuw beleid

Aanleg parkeerplaatsen in relatie met transformatieopgave R&B Wonen

In de periode 2019 – 2022 is woningcorporatie R&B Wonen van plan op diverse locaties binnen onze gemeente verouderde woningen te vervangen door nieuwbouw, de zogenaamde transformatieopgave. Op enkele locaties biedt dit de kans om de parkeersituatie te verbeteren en de hoge parkeerdruk op te lossen. Gronden van R&B Wonen kunnen worden aangewend voor de realisatie van parkeerterreinen-/stroken. Wij stellen in deze kadernota voor om hiervoor financiële middelen ter beschikking te stellen. De volgende bedragen zijn geraamd, waarbij wordt opgemerkt dat reeds rekening is gehouden met een financiële bijdrage van R&B Wonen (circa 50%) uit het zogenaamde Kernfonds:

Omschrijving	Investing	2020	2021	2022	2023
Lastraat/Merietestraat	€ 40.000	€ 2.000	€ 2.600	€ 2.600	€ 2.600
Pr. Magrietstraat	€ 85.000	€ 4.250	€ 5.500	€ 5.500	€ 5.500
Banjaardstraat	€ 15.000	€ 750	€ 900	€ 900	€ 900
Parkeerterreinen 2022	€ 130.000			€ 6.500	€ 8.500
Totale kapitaallasten		€ 7.000	€ 9.000	€ 15.500	€ 17.500

Eventuele toepassing van maatregelen op het gebied van klimaatadaptatie kunnen nog van invloed zijn op de hoogte van laatstgenoemd bedrag. Hierin is momenteel niet voorzien.

Inspecties kinderopvang en gastouders

De extra middelen in het gemeentefonds voor het uitvoeren van de wettelijke taak van het inspecteren van locaties voor kinderopvang en gastouders blijken onvoldoende. Door het groeiende aantal locaties neemt het aantal inspecties toe. Daarnaast duren de inspecties door de nieuwe Wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (IKK) langer en zijn ze dus duurder. Hiervoor wordt een bedrag opgenomen van **€ 10.000**.

Zorgcoördinatie mensenhandel

Om slachtoffers van mensenhandel zo goed, volledig en snel mogelijk te helpen is een zorgcoördinator nodig. Anders dan de naam doet vermoeden levert deze geen zorg, maar zoekt bij elke hulpvraag de meest geschikte organisatie en aanpak om het slachtoffer te helpen. De coördinator voert de regie en ondersteunt het slachtoffer in het gehele traject. Door het aanstellen van een coördinator die met alle organisaties aan de slag gaat, worden ook knelpunten zichtbaar en kan hier een oplossing voor bedacht worden. Daarnaast kan er doordat de signalen op één plaats binnenkomen, ook een beeld gevormd worden van de grootte van de problematiek in Zeeland. Het voorstel is om de zorgcoördinator onder te brengen bij het Veiligheidshuis. De lasten bedragen voor de gemeente Borsele **€ 5.000**.

Nieuw beleid

Duurzaamheidsvisie

De lasten van de duurzaamheidsvisie kunnen op dit moment niet binnen de exploitatie van de gemeente gedekt worden. De lasten die hieruit voortvloeien zullen zoveel mogelijk gedekt moeten worden uit de te vormen reserve IBP-middelen. Wij ramen op de exploitatie vooralsnog een **p.m.** post.

Structurele voeding voorziening rioleringen

Op basis van het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) dient de jaarlijkse voeding aan de voorziening voor het toekomstige onderhoud met **€ 130.000** worden verhoogd.

Het voorziene tekort voor 2019 van **€ 240.000** wordt onttrokken aan het weerstandsvermogen.

Klimaatmaatregelen GRP

In het nieuw vast te stellen GRP is naast de hogere bijdrage van € 130.000 voor het groot onderhoud ook rekening gehouden met klimaatmaatregelen van in totaal **€ 582.500**. Hierbij dient ook te worden opgeteld het krediet voor de wateroverlast in 's-Gravenpolder en Borssele van in totaal **€ 190.000**. De kapitaallasten van deze investeringen zijn als last opgevoerd.

Afdelingsplan Woonomgeving

Het generatiepact en de extra werkzaamheden die verband houden met de klimaatadaptatie vragen meer aandacht. De uitvoering van het GRP, waarin het bergen en opvangen van hemelwater maar ook inspectie en vervanging van het rioolsysteem, vormen in de komende jaren een zwaardere belasting voor de organisatie. De uitbreiding met 1 formatieplaats is dan ook zeer gewenst. De lasten hiervan bedragen **€ 75.000**.

Programma Algemene dekkingsmiddelen

Nieuw beleid

Extra voeding van de overige voorzieningen

Als gevolg van prijsstijgingen van de laatste jaren zijn de lasten ook toegenomen. Teneinde toch het noodzakelijke onderhoud uit te kunnen voeren is het gewenst de ramingen van de stortingen in de diverse onderhoudsvoorzieningen te verhogen voor in totaal **€ 55.000**.

Verhoging diverse onderhoudsvoorzieningen	
Wegen	-20.000
Groen	-3.000
Gebouwen	-28.000
Sportvelden	-1.000
Lichtmasten	-3.000

Nieuw beleid

Organisatieontwikkeling

Onder de lasten is een extra bedrag opgenomen van **€ 150.000** voor de gevolgen van de organisatieontwikkeling. Dit bedrag komt bovenop de eerdergenoemde € 300.000. Hiermee komt er vanaf 2023 dus een structureel bedrag beschikbaar van € 450.000 om de nieuwe organisatiestructuur verder vorm te geven.

Afdelingsplan Communicatie

Door wijzigingen in de samenstelling van het managementteam wordt de aansturing van de afdeling momenteel door verschillende managers opgevangen. Het is wenselijk dat er in relatie tot de organisatieontwikkelingen een duidelijke visie op de positionering en aansturing van de afdeling wordt geformuleerd.

Uitgangspunt hierbij is dat de afdeling communicatie een scharnierpunt moet worden op het vlak van communicatie tussen de organisatie en haar omgeving enerzijds en anderzijds tussen het bestuur en medewerkers. Door de nieuwe ontwikkelingen is een verhoging van het werkbudget nodig voor de kosten van voorlichting, Social Media en dienstverlening. De totale lasten worden geraamd op **€ 89.500**. Verder is een uitbreiding van de formatie gewenst voor een communicatiemedewerker en uitbreiding van de formatie met een projectleider. De lasten van de uitbreiding van 1,56 fte bedraagt **€ 107.300**.

Afdelingsplan Burgerzaken

De afdeling heeft met het oog op de toekomst extra formatie nodig om de gevolgen van arbeidsverzuim, generatiepact, iBurgerzaken, controle van de adreskwaliteit en adresfraude en het actualiseren van het beleid op te kunnen vangen. De lasten hiervan worden geraamd op **€13.500**.

Stafbureau Gr De Bevelanden

De GR De Bevelanden is voornemens om een stafbureau op te richten en de administratie in eigen beheer uit te voeren. Dit houdt in dat de werkzaamheden voor de administratie bij de gemeente Borsele komen te vervallen. Gevolg hiervan is dat de bijdrage van GR de Bevelanden komt te vervallen en dat daarnaast de bijdrage aan GR De Bevelanden hoger zal uitvallen, doordat wij mee betalen aan de vorming van het stafbureau. Het nadeel voor de gemeente Borsele bedraagt globaal **€ 100.000**.

7. Actuele onderwerpen

7.1 Weerstandsvermogen

Om de structurele lasten voor de begroting zoveel mogelijk te beperken en te egaliseren stellen wij in deze kadernota een aantal maatregelen voor.

1. Om de afschrijvingslasten van de brandweerpost te dekken stellen wij voor de investering van **€ 1.350.000** te onttrekken en toe te voegen aan de reserve brandweerpost Nieuwdorp en deze te herbenoemen tot reserve brandweerposten. Hieruit wordt dan de komende jaren de afschrijvingslast van zowel de brandweerpost Nieuwdorp als Heinkenszand gedekt.
2. In deze kadernota is voor de gevolgen van de organisatieontwikkeling een bedrag opgenomen van € 300.000. Om vanaf 2020 over dit bedrag te kunnen beschikken is een beroep nodig op de reserve weerstandsvermogen voor de periode 2020-2022 van **€ 480.000**.
3. In stellen van een reserve IBP van **€ 1.973.500** ter dekking van toekomstige afschrijvingslasten voortvloeiend uit het uitvoeringsplan IBP.
4. Verder is er onttrekking aan het weerstandsvermogen voor het GRP van **€ 240.000** nodig om het tekort in 2019 van de voorziening riolering te dekken. Voor de jaren daarna is nog eens een bedrag van **€ 195.000** benodigd om naast de voorziene verhoging de rioolheffing met 2% per jaar, structureel een bedrag van € 130.000 aan de voorziening rioleringen toe te voegen.
5. Voor de uitvoering van de nota Sport en Bewegen (**€ 200.000**), het Toeristisch actieplan (**€ 100.000**) en subsidiëring Musea (**124.000**) gedurende de periode 2020-2023 stellen wij voor deze lasten te dekken uit het weerstandsvermogen. Hierdoor wordt er geen claim gelegd op structurele middelen. Dit betekent wel dat voor de periode na 2023 geen budget beschikbaar is en we te zijner tijd een nieuwe afweging maken of we doorgaan met deze activiteiten.

Het vrij besteedbare weerstandsvermogen, zoals dit in de risicoparagraaf bij de jaarrekening 2018 is gepresenteerd bedraagt:

Weerstandsvermogen 31-12-2018	17.624.654
Claims	2.552.840
Benodigd voor weerstandscapaciteit	2.221.800
Vrije ruimte weerstandsvermogen	12.850.014
Beroep op weerstandsvermogen	
Brandweerkazerne Heinkenszand	1.350.000
Organisatieontwikkeling	480.000
OLAZ begroting 2019	133.700
Reserve IBP	1.973.500
Voorziening rioleringen - tekort 2019	240.000
Verhoging voorziening Rioleringen	195.000
Nota Sport en Bewegen	200.000
Toeristisch actieplan	100.000
Musea	124.000
Formatie riolering-water 2019	35.000
saldo begroting 2019	-224.772
saldo begroting 2020	97.743
Totaal	4.704.171

De geraamde onttrekking bedraagt voor de komende jaren € 4.704.171. Omgerekend per jaar komt dit neer op een bedrag van € 1.176.000.

7.2 IBP

In de kadernota 2019-2022 hebben wij aangegeven de middelen die het gevolg zijn van de rijks inspanningen in het kader van de milieudoelstellingen en die doorwerken in het gemeentefonds van € 3.067.180 (2018-2022) te willen reserveren voor de inzet van Borsele op dit terrein. Inmiddels zijn al nieuwe circulaire's over het gemeentefonds gepubliceerd, waaruit bleek dat het rijk minder middelen besteed dan geraamd. Dit heeft zicht vertaald in een lagere algemene uitkering uit het gemeentefonds en deze korting is doorgevoerd in de gemeentelijke middelen voor het IBP. Alle bedragen die we zouden ontvangen voor de periode 2018-2022 tellen op tot bedrag van € 2.706.500. Voor het jaar 2023 houden wij nog rekening met extra middelen die op het niveau liggen van 2022. Hierdoor is er totaal een bedrag beschikbaar van € 3.393.500 aan gemeentelijke IBP-middelen.

Zoals eerder aangegeven stellen wij u voor de bedragen die wij eerder in onze meerjarenbegroting hadden gereserveerd voor dit doel te benutten voor dekking van het ontstane begrotingstekort in de jaren 2020-2023. Om toch uitvoering te kunnen geven aan de wensen die leven en een bijdrage te doen aan de in het IBP genoemde maatregelen wordt u tevens voorgesteld een bedrag van € 1.973.500 uit het weerstandsvermogen beschikbaar te stellen teneinde de toekomstige lasten in het kader van een nog op te stellen meerjaren uitvoeringsprogramma te kunnen dekken. Dit bedrag is gelijk aan de extra middelen uit het gemeentefonds over de jaren 2018-2023. Dit meerjaren uitvoeringsprogramma zal in september via een inforaad aan u worden voorgelegd.

Onderstaand een overzicht van de lasten welke nu in deze kadernota ten laste komen van de reserve IBP:

IBP-middelen	
Kadernota 2019-2022:	
Begroting 2018	226.000
Begroting 2019	602.500
Begroting 2020	687.000
Begroting 2021	504.000
Begroting 2022	687.000
Begroting 2023	687.000
Totaal beschikbare middelen	3.393.500
Waarvan dekking binnen begroting:	
Wateroverlast Bss/s-Grp	-190.000
Uitvoering GRP:	
Begroting 2020	-175.000
Begroting 2021	-217.500
Begroting 2022	-110.000
Begroting 2023	-80.000
Masterplan Nieuwdorp:	
Begroting 2022	-710.000
Begroting 2023	-710.000
Resteert aan IBP -middelen	1.201.000

Op basis van de gedane en de geplande investeringen voor de periode 2019-2023 resteert nog een bedrag van € 1.201.000.

7.3 Gevolgen belastingdruk

Inflatiecorrectie 1,5%

Teneinde de lastenstijgingen van alle autonome uitgaven te kunnen dekken wordt voorgesteld op alle belastingen en rechten een verhoging van 1,5% toe te passen.

Extra verhoging afval en riool van resp. 1,0% en 2%

Gelet op het uitgangspunt dat de tarieven van afvalstoffenheffing en rioolrecht op termijn verhoogd moeten worden naar 100%,

In de kadernota 2019-2022 is besloten de tarieven voor de afvalstoffenheffing en het rioolrecht gedurende een periode van 8 jaar (tot en met 2026) te verhogen totdat een kostendekkend tarief is bereikt. Bij de kadernota 2019 is voorgesteld om gedurende een periode van 8 jaar toe te groeien naar een 100% kostendekking voor zowel de afvalstoffen- als de rioolheffing. Momenteel vindt er nog discussie plaats met een vertegenwoordiging uit uw raad over de definitieve invulling hiervan. Vooral nog is de destijds voorgestelde verhoging meegenomen.

Verhoging rioolrecht

Uit het GRP blijkt, dat de structurele voeding van de voorziening met € 130.000 dient te stijgen.

Uitgaande van kostendekkende tarieven is een verhoging van het rioolrecht met 8,6% noodzakelijk om de extra last te dekken. Wij stellen echter voor de verhoging van de rioolheffing gefaseerd in te voeren door een verhoging van de rioolheffing met 2% per jaar gedurende een periode van vier jaar.

Voor de lasten van € 75.000 voor de uitbreiding van de formatie op het taakveld rioleringen. Is een verhoging van de rioolheffing met 4,9% gewenst.

De totale extra stijging van het rioolrecht voor het jaar 2020 bedraagt 6,9% (2%+4,9%).

OZB

Naast de voorgestelde verhoging van 1,5% voor inflatiecorrectie is een extra verhoging voor dekking autonome ontwikkelingen en nog te nemen bestuursbesluiten noodzakelijk van 1,5%. Voor dekking van een groot deel van de nieuwe wensen is daarnaast nog eens een extra verhoging noodzakelijk van 3%.

Uitgaande van een gezin met een koopwoning met een waarde van € 200.000 geeft dit het volgende beeld:

waarde OZB € 200.000	percentage	Jaren		stijging	
		2019	2020	%	€
OZB					
Niveau 2019		246,20	246,20		
inflatie	1,5%		3,69		
extra stijging	1,5%		3,69		
ozb nieuwe wensen	3,0%		7,39		
			260,97	6,00%	14,77
Afval					
Niveau 2019		321,00	321,00		
stijging kadernota 2019-2022	1,0%		3,21		
inflatie	1,5%		4,82		
			329,03	2,50%	8,03
Riool					
Niveau 2019		156,00	156,00		
stijging kadernota 2019-2022	2,0%		3,12		
inflatie	1,5%		2,34		
extra formatie	4,9%		7,64		
verhoging dotatie voorziening	2,0%		3,12		
			172,22	10,40%	16,22
totaal		723,20	762,22		39,02

De totale stijging van de belastingen bedragen € 39.02 voor een gezin met een eigen woning waarde van € 200.000.

Opgemerkt wordt dat een groot deel van deze belastingstijging al eerder was voorzien en sowieso was doorgevoerd in 2020. Het gaat hier om een bedrag van € 17.18.

De extra stijging bedraagt € 21,84.

Dit afgezet tegen het feit dat in de jaren 2017 en 2018 de belastingen niet zijn verhoogd, maar de kosten in die jaren wel zijn gestegen met gemiddeld 1,5% zou de nu voorgestelde extra verhoging kunnen worden gezien als compensatie hiervoor.

8. Risico's

In deze paragraaf geven wij u een opsomming van de mogelijke risico's waarvoor in deze kadernota nog geen dekking is aangegeven.

Sociaal domein

De lasten van het sociaal domein zijn aanzienlijk hoger dan de rijksvergoeding die voor dit doel beschikbaar is gesteld. Op dit moment wordt er onderzoek gedaan naar de omvang van de lasten van het sociaal domein bij gemeenten. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de wijze waarop de rijksmiddelen verdeeld worden. Naar verwachting zal dit tot herverdeeleffecten leiden, waarbij de landelijke gebieden ook gecompenseerd gaan worden voor de extra lasten die dit tot gevolg hebben. In afwachting van de uitkomsten van het onderzoek en het nieuwe verdeelmodel hebben wij thans nog geen structurele lasten in deze kadernota voor dit doel opgenomen.

Rentestijging

In de berekening van de rentelasten van toekomstige investeringen en met name het masterplan Nieuwdorp kan een stijging van de rente grote gevolgen hebben. Met een stijging van 0,5% stijgen de rentelasten over een investering van € 12 mln. met € 60.000. Ter indicatie is een verhoging van de OZB nodig van bijna 1% om dit bedrag te compenseren.

Ontwikkeling C.A.O.-gemeenteambtenaren.

In deze kadernota wordt rekening gehouden met een salarisstijging van 4,5%. Mocht de salarisstijging 1% hoger uitvallen dan betekent dit voor de begroting van de gemeente Borsele een stijging met ongeveer € 100.000. De stijging van 4,5% salarisstijging heeft ook zijn doorwerking in de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen. Aangezien de meeste kosten van de gemeenschappelijke regelingen uit personeelskosten bestaan mag worden aangenomen dat de VZG-richtlijn ook hier niet toereikend zal zijn. Als we aannemen dat 75% van de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen uit salariskosten bestaan is het aandeel hierin van de gemeente Borsele 75% van € 16 miljoen is € 12 miljoen. Op basis van een salarisstijging van 4,5% waarvan 1,5% gedekt moet worden binnen de VZG-richtlijn, betekent dit een extra last van 3% over € 12 miljoen of € 360.000.

Financiële risico's

Risico's	2019	2020	2021	2022	2023
sociaal domein	-800.000	-800.000	-800.000	-800.000	-800.000
rentestijging 0,5% Masterplan Nieuwdorp	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
stijging loonkosten gemeenschappelijke regelingen	-360.000	-360.000	-360.000	-360.000	-360.000
Totaal	-1.175.000	-1.175.000	-1.175.000	-1.175.000	-1.175.000